

φιλοσ. Δ', 5. Ε', 25.). Δέχεται προσέτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς τοὺς δαίμονας καὶ τὴν μετεμψύχωσιν.

Β'. Θεωρίαι τῶν Πυθαγορείων.

§. 94.

Ἐλλείψεις γνησίων συγγραμμάτων, καὶ πλῆθος ἀφανισθεισῶν, καὶ ἄλλων νεωτέρων χωρὶς κρίσιν προσθεισῶν εἰδήσεων, τὸ μυσηριῶδες σκότος, τὸ ὁποῖον εἶναι περιεχυμένον εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὸν χαρακτήρα, καὶ εἰς τὸν σκοπόν τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῆς ἐταιρίας του, ἡ δυσκολία τοῦ νὰ διακρίνη τις τὰ ἴδια τοῦ Πυθαγόρα ἀπὸ τὰ τῶν μαθητῶν του μὲ ἀσφάλειαν, ἡ μετὰ ταῦτα ἀναγέννησις κατὰ τινὰς τροπολογίας τῆς Πυθαγορικῆς σχολῆς. — ὅλα ταῦτα εἶναι αἱ ἰδιαίτεροι δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶνται εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἱστορίας, καὶ ἀναδεικνύουσιν ἀναγκαίως τὴν προσοχὴν καὶ τὴν κριτικὴν ἐπισήμην.

§. 95. Ὁ Πυθαγόρας ἐγεννήθη εἰς τὴν Σάμον (περὶ τὸ 484)· ἐπαιδεύθη περιηγηθεὶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἴσως δὲ διδάχθεις τινὰ καὶ ὑπὸ Θαλήτος καὶ Φερεκίδου. Μετὰ τινὰ ματαίαν ἐν Σάμῳ δοκιμὴν, μετέδω εἰς Κρότωνα τῆς Ἰταλίας καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ φιλοσοφικὴν τινὰ σχολὴν καὶ ἐταιρίαν, ἣτις ἀπέδλεπεν εἰς διανοητικὴν τινὰ καὶ θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν, καὶ εἶχε προσέτι καὶ τινὰ μουσικὸν πολιτικὸν σκοπόν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔφερε καὶ τῆς σχολῆς τὴν πτώσιν καὶ τοῦ διδασκάλου τὸν θάνατον (περὶ τὸ 504). Εἰς ἡμᾶς μὲν ὁ Πυθαγόρας φαίνεται ἐν γένει ἀνὴρ σπάνιος διὰ τὸ πνεῦμα του, διὰ τὰς ἐφευρέσεις του, διὰ τοὺς σκοπούς του, καὶ διὰ τῆς

Τμήμα Α'. Περίοδος Α'. Φίλος. τῶν Πυθαγορείων. 45

ἐνεργείας του· εἰς δὲ τοὺς συγχρόνους του, καὶ τοὺς μεταγενεστέρους Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, διὰ διαφόρους αἰτίας ἐφάνη ἄνθρωπος θαυματουργὸς καὶ Θεός.

§. 96. Ὁ Πυθαγόρας κατέβαλε τὰς πρώτας βάσεις τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, μάλιστα δὲ τῆς Ἀριθμητικῆς, Γεωμετρίας, Μουσικῆς, καὶ Ἀστρονομίας· καὶ αἱ εἰς αὐτὰς ἐφευρέσεις του εἶναι μόναι ἱκαναὶ νὰ ἀπαθανατίσωσι τὸ ὄνομά του. Πολλοὶ μαθηταὶ του ἐπεριπάτησαν κατὰ τοῦτο τὰ τὰ ἴχνη του, καὶ ἐκλείσθη μάλιστα ὁ Φιλόλαος μὲ τὸ ἀστρονομικὸν του σύστημα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πυθαγόρας ἐξελάμβανε τὰς λέξεις καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ὡς τὰς εὐεργετικωτάτας ἐφευρέσεις (Αἴλιαν. Ποικ. Ἰς. Δ'. ιζ'. Ἰάμβλιχ. κ', 10), καὶ ἔκαμε πολλὴν αὐξήσειν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν διδασκαλίαν, ἣτις ἔφραση τὸ κλειδίον τῆς Μαθηματικῆς· διὰ τοῦτο τοὺς ἐνόμιζε διὰ τὴν αἰνευματώδη των ιδιότητα ὡς πηγὴν ἀπάσης φιλοσοφικῆς γνώσεως (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Α', 5.). Ἐντεῦθεν ὀρμηθεὶς κατέθεσε τὰς βάσεις εἰς κατασκευὴν μαθηματικῆς τινος φιλοσοφίας. Τεμάχιον μόνον αὐτῆς ἐσώθησαν εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ δύναμεθα νὰ διαχωρίσωμεν τὰ ἰδιὰ του ἀπὸ τὰ τῶν μαθητῶν του.

§. 97. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τῶν πραγμάτων χορηγεῖται. Συνείκαζαν δηλονότι οἱ Πυθαγόρειοι τὴν ἀρχικὴν τῆς μαθηματικῆς ἐποπτείαν, καὶ τοὺς τύπους τῆς διανοίας σκοτεινῶς, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ἀκριδῶς τὴν ἀρχὴν της· καὶ ἐξελάμβαναν τὸ ἀριθμητικὸν σύστημα, ὡς σύστημα τῶν πραγμάτων, πικεύοντες ὅτι ἠδύναντο νὰ ἀποδείξωσιν εἰς ἕκαστον τὰ εἶδη καὶ τὸ εἶναι τούτων ὡς μέμνησιν τῶν ἀριθμῶν· („ μέμνησιν εἶναι, ἔλεγον, τὰ ἕντα τῶν ἀριθμῶν“) (Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Α', 5, 6. Β', 6. 8.). Οἱ ἀριθμοὶ

εἶναι ἢ περιττοὶ ἢ ἄρτιοι· ἀρχὴ δὲ τῶν μὲν πρώτων εἶναι ἢ μονάς, τῶν δὲ δευτέρων, ἢ δυάς· οἱ περιττοὶ ἀριθμοὶ εἶναι περιορισμένοι καὶ τέλειοι· οἱ δὲ ἄρτιοι, ἀπεριόριστοι καὶ ἀτελεῖς· Ἀρχὴ λοιπὸν ἀπάσης μὲν τελειότητος εἶναι ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ μονάς· ἀπάσης δὲ ἀτελείας, ἡ δυάς καὶ τὸ ἀπεριόριστον. Οἱ δέκα πρώτοι ἀριθμοὶ, οἵτινες προσχηματίζονται εἰς τὴν τετρακτὺν (α), ἐμφαίνουσι τὸ τέλειον τῆς φύσεως σύστημα. Δι' ἀριθμητικῶν σχέσεων, καθὼς καὶ δι' ἀριθμητικῶν συνάψεων δύναται νὰ κατανοηθῇ τὸ εἶναι καὶ ἡ γένεσις τῶν ὕψτων. Ἐκ τούτων προέκυψεν ἡ τῶν ἀριθμῶν εἰς τὴν Φυσικὴν καὶ Ψυχολογίαν καὶ Ἠθικὴν ἐφαρμογή. Ἀλλὰ περὶ τούτων γνωρίζομεν μόνον τὰ μεταγενέστερα δοκίμια (Σέξτος Ἐμπειρ. Πρὸς Μαθηματ. Γ', 249. καὶ ἐφεξῆς.)

§. 98. Ἐσφαλίζοντο τὸν κόσμον οἱ Πυθαγόρειοι ὡς ἁρμονικῶς τι ὁ ἀτεταγμένου ὅλου, συγκείμενου ἀπὸ δέκα μεγάλα σώματα (κατὰ τὸ δεκαδικὸν τῶν ἀριθμῶν σύστημα) τὰ ὅποια κινουῦνται περὶ τὸ κέντρον μὲ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν· ἐκ τούτων προήλθε τῶν οὐρανίων σφαιρῶν ἡ μουσικὴ καὶ μελωδία. Τὸ κέντρον, ἢ τὸ ἐν μέσῳ πῦρ, καὶ ἡ ἐξία τοῦ παντός, ὁ ἥλιος, Διὸς φυλακὴ (β) καὶ Μονάς ὀνομαζόμενον, εἶναι τὸ τελειότατον ὅλης τῆς φύσεως ἔν, ἡ ἀρχὴ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ζωῆς, τὸ ὅποιον διήκει καὶ ζωοποιεῖ τὰ πάντα. Διὰ τὸ πῦρ εἶναι οἱ ἀστέρες Θεοί, ὡς ζωῆς παραίτιοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ τὰ ζῶα ἔχουν μὲ

(α) Ἐπειδὴ $1+2+3+4=10$.

(β) Καὶ ἄλλα ὀνόματα τοῦ κεντρικοῦ πυρός τῶν Πυθαγορείων φέρονται εἰς τὸν Στοβαίου Ἐκλ. φυσ. Σελ. 488, οἶον, Διὸς οἶκος, μήτηρ Θεῶν, Βωμὸς καὶ συνοχὴ καὶ μέτρον φύσεως κτλ.

Τμήμα Α'. Περίοδος Α'. Φιλοσ. τῶν Πυθαγορείων. 47

τοὺς θεοὺς συγγένειαν, ὡς θερμότητος μέτοχα. Ἀπεδείχοντο δὲ καὶ δαίμονας ὡς εἶδος μέσον Θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀποδίδοντες εἰς αὐτοὺς μεγάλην δύναμιν διὰ τῶν ὀνείρων, καὶ τῆς μαντείας· ἀλλὰ τελευταῖον καὶ καθολικῶς ἐνεργοῦν σοιχεῖον εἶναι τὸ θεῖον καὶ ἡ εἰμαρμένη. Τὴν δὲ ιδέαν τῆς Θεότητος, καθὼ φυσικῆς δυνάμεως, ἐκόσμου διὰ τιῶν ἠθικῶν ιδιοτήτων, ὅποια εἶναι ἀλήθεια καὶ ἀγαθότης. (Ἀριστοτ. Περὶ Ὀυραν. Β'. 13. Διογ. Η', 27. Ἰάμβλιχος 86. 137. Αἰλιαν. Ποικ. Ἰς. ΙΒ', 39. Στοβ. ἐκλ. φυσ. σελ. 206.)

§. 99. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπόμοιρα τοῦ ἐν τῷ μέσῳ πυρρός, συγχειμένη ἀπὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν αἰθέρα, ὅς τις δύναται νὰ συναρῆ μετὰ πᾶν σῶμα, καὶ κατὰ τινα κύκλου ἀνάγκης πρέπει νὰ ἀμείψῃ ἄλλο καὶ ἄλλο σῶμα ἐκ τῶν διαφόρων ζώων. Ἡ μετεμψύχωσις δὲν φαίνεται εἰς μετὰ τινας ἠθικὰς τινας ιδέας. Κατὰ δὲ τὰλλα πρῶτοι οἱ Πυθαγόρειοι ἔκαμαν ἀτελὲς τι δοκίμιον ψυχολογικῆς ἐρμηνείας τῶν ἐσωτερικῶν φαινομένων, καὶ διακρίσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων εἰς νοῦν καὶ θυμὸν καὶ φρένας· (Ἀριστοτ. περὶ ψυχ. Α', 3. Κικερ. Τουσκ. Ζητ. Α', 17. Διογ. Η', 31. Στοβ. ἐκλ. φυσ. σελ. 878.)

§. 100. Ἡ ἠθικὴ τῶν Πυθαγορείων διδασκαλία περιέχει μὲν πολλὰ ἀξιόλογα σπέρματα, ἀλλ' ὀλίγην ἀνάπτυξιν τῶν κοινῶν ιδεῶν (Ἀριστ. Ἠθικ. μεγ. Α, 2.). Τὸ μὲν ἠθικῶς ἀγαθὸν περιέκλειαν εἰς τὴν ιδέαν τῆς μονάδος καὶ τοῦ πεπερασμένου· τὸ δὲ κακὸν, εἰς τὴν τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ἀπείρου. Ἄρμονία, καὶ ἐνότης τῶν ψυχῶν καὶ ὁμοιότης μετὰ τὸν θεὸν εἶναι ἡ ἀρετὴ. Τὸ δίκαιον καὶ τὴν δικαιοσύνην, τὰ ὅποια ἔθεταν εἰς τὸ ἀντιπεπονηθὸς, φαίνεται ὅτι

ἐσοχάσθησαν μὲ ἐπισασίαν. Πολὺ περισσοτέραν προσοχὴν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς τὴν ἀνθρωπολογικὴν τῶν ἠθῶν διδασκαλίαν, καὶ ὅλας τῶν τῆς ἑταιρίας τὰς διαταγὰς κατεύθυναν εἰς τὸν ἠθικὸν σκοπὸν.

§. 101. Ἐκ τῶν παλαιότερων Πυθαγορείων μὲς εἶναι ἑννοιαίτινες γνωστὰ Ἀλκμαίωνος, Ἐκφόντου, Φιλολάου καὶ Ἀρχύτου, αἵτινες ἀνεπήγασαν ἀμέσως ἀπὸ τῶν Πυθαγορισμῶν, καὶ τὸν ἐτροπολόγησαν περαιτέρω. Περὶ δὲ Ὀκέλλου καὶ Τιμαίου οὐκ ἔστιν ἀδύνατον νὰ εἰπωμέν τι ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ δευτέρου σύγγραμμα εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ Πλατωνικοῦ Τιμαίου, τὸ δὲ περὶ τοῦ Παντός εἰσέτι ἀμφιβάλλεται.

§. 102. Τοῦ Πυθαγόρου ἡ Σχολὴ ἔκομμεν ἐνέργειαν μεγάλην εἰς τοὺς ἐξόχους τῆς Ἑλλάδος φιλοσόφους, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Πλάτωνα. Εἰς δὲ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους ἀπέδωκαν Πῶν ὅτι Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ μετογενέστεροι ἐκ Πυθαγορικῆς ὕλης πλασθέντες φιλόσοφοι ἀνέπτυξαν ἐκ τοῦ ἰδίου ἑαυτῶν πνεύματος, εἰς τὸ παλαιὸν Πυθαγορικὸν σύστημα, καὶ συνέδησαν μὲ αὐτὸ παντοδαπὰς δεισιδαιμονικὰς ἑννοίας.

Γ'. Θεωρίαι τῶν Ἐλεατῶν.

§. 103.

Οἱ μὲν εἰρημένονι μέχρι τοῦδε φιλόσοφοι ἔκαμναν τὰς θεωρίας τῶν ἀπὸ τῆν πείραν, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν αἰσθήσεων ὑπέθεταν πλῆθος μετασθητῶν πραγμάτων, τῶν ὁποίων ἐσπούδαζον νὰ μάθῃσι τὴν γένεσιν, καὶ τὴν αὐτῶν πρὸς τὸ αἰώνιον σχέσιν. Ἦδη δὲ ἀνέστη εἰς

Ἑλέαν τῆς Ἰταλίας σχολή, ἣτις ἀπετόλμησε ν' ἀπορρίψῃ τὴν πείραν ὡς κενόν τι φάσμα, ἐπειδὴ ἔκρινε ἀκατάληπτου τὸ γίνεσθαι, καὶ δι' ἰδεῶν τοῦ νοῦς νὰ προσδιορίσῃ μίαν τοῦ παντός τὴν οὐσίαν. Ἐταυτίσθησαν λοιπὸς Θεὸς καὶ κόσμος· καὶ ἐσχηματίσθη ἡ πανθεΐα οὕτη ὑπὸ τεσσάρων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ μᾶς εἶναι πολλὰ ὀλίγου γνωστῆ.

§. 104.

Ξ Ε Ν Ο Φ Α Ν Η Σ.

Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, πνευματικὸς εἰς τὴν Ἑλέαν περὶ τὸ 536, ἐσυμπέρανε ἀπὸ τὴν Θεσιν, Ἐκ μηδενὸς γίνεται μηδὲν, ὅτι καὶ Ἐκ τινος τίποτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ. Τὸ ὄν εἶναι κατὰ τὸν σοφισμὸν τοῦ αἰώνιου καὶ ἀτρέπτου. Ἐφαντάσθη λοιπὸν τὰ πάντα μὲ τὸν χαρακτῆρα τῆς μονάδος· Θεὸς καὶ κόσμος εἶναι Ἐν· Θεὸς εἶναι τὸ μόνον τελειότατον ὄν, ἐντελῶς ὅμοιον καὶ ἴσον ἑαυτοῦ, οὔτε ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον, οὔτε κινητὸν οὔτε ἀκίνητον· δὲν ἔχει μὲν κἄνεν ὅμοιον ἀνθρώπου, ἔχει δὲ ἀτρέπτου νόησιν, καὶ ὅλας τὰς αἰσθήσεις, καὶ σφαιροειδῆ οὐσίαν. Εἰς δὲ τὴν πείραν ἐδόξαζε πλῆθος τι μεταβλητῶν πραγμάτων, τῶν ὁποίων σκιεῖα φαίνεται ὅτι ὑπελάμβανε τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Ἀμφισταλαυτεύετο ἀκόμη μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων ἐμπειρικοῦ καὶ λογικοῦ, καὶ ἐπαραπονεῖτο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκληρώθη τὴν ἀβεβαιότητα (Ἀριστοτελ. Περί Ξενοφ. κ, 3. 4. Σέξτος Ἰποτυπ. Πυρρών. Α', 124. πρὸς Μαθηματ. Ζ, 49). Κατὰ δὲ τὰλλα ἔκαμεν ὁ Ξενοφάνης καλὴν ἀρχὴν νὰ καθαρῖζῃ τὴν ἰδέαν τῆς θεότητος ἀπ' ἀναξίας ἐννοίας.

§. 105.

ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

Παρμενίδης ὁ Ἐλεάτης, ὅς τις περὶ τὸ 460 ἔταξείδευσε μετὰ τοῦ Ζήνωνος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνέπτυξε τὸ αὐτὸ σύστημα με ἀκρίβειαν μεγαλητέραν. Ὁ Λόγος μόνον γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ εἶναι· αἱ δὲ αἰσθήσεις παρὶσσοῦσι ἀπατηλὰ φάσματα· εἶναι λοιπὸν δύο συστήματα, τὸ ἓν τῆς ἀληθινῆς γνώσεως διὰ τοῦ Λόγου, καὶ τὸ ἄλλο τῆς φαινομένης διὰ τῶν αἰσθήσεων (Σέξτος Πρὸς Μαθημ. Ζ', γ. Ἀριστοτ. Μεταφ. Α', 5). Καὶ περὶ τῶν δύο διαλαμβάνει τὸ περὶ τῆς Φύσεως ποίημά του· ἀλλ' ἡμεῖς ἐκ τῶν σωζομένων τεμαχίων του γνωρίζομεν τὸ πρῶτον καλῆτερα παρὰ τὸ δεύτερον. Εἰς τὸ πρῶτον ἄρχεται ὑπὸ τὸ λογικὸν εἶναι συγκεχυμένου μετὰ τὸ πραγματικόν, καὶ συμπεραίνει, ὅτι τὸ μὴ ὄν εἶναι ἀδύνατον· καὶ ὅτι πᾶν ὄν (τὸ πραγματικόν) εἶναι ἀμετάτρεπτον, ἀδιαιρέτην καὶ ἀμερές, καὶ πληροῦν ἀκριδῶς ἑλὸν τὸν τόπον, περιορισμένον ἐξ ἑαυτοῦ· καὶ πᾶσα κίνησις καὶ μεταβολὴ εἶναι ψιλὸν φᾶσμα· ἀλλὰ καὶ τὸ φᾶσμα τῶν αἰσθήσεων ἐπιστηρίζεται εἰς ἀναγκαίαν δέξαν ἀναμεμιγμένην μετὰ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν (Συμπλήκ. ὑπόμν. εἰς τὸ περὶ οὐραν. Ἀριστοτ.). Διὰ τὴν ἐξηγήσιν δὲ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα φάσματα, ὑπέθεσε δύο ἀρχὰς τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, οἷον τὸ Πῦρ καὶ τὴν γῆν ἢ τὴν νύκτα· τὸ μὲν πρῶτον διαχωρητικόν, τὸ δὲ δεύτερον, παχὺ καὶ βαρὺ· ἐκείνο μὲν τὸ θετικῶς πραγματικόν καὶ νοεῖν, τὸ ἓν· τοῦτο δὲ, τὸ ἀποφατικῶς ἢ τὸ μὴ ὄν, τὸ ἰποῖον εἶναι καὶ τοῦ πρῶτου περιορισμός· Ἐκ δὲ τούτων παρήγαγεν ὅλας τὰς ἀλλοιώσεις, καὶ αὐτὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως τὰ φαινόμενα.

§. 106.

Μ Ε Λ Ι Σ Σ Ο Σ.

Μέλισσος ὁ Σάμιος (φημισθεὶς περὶ τὸ 444.) συνέλαβε τὸ αὐτὸ τῆς ἐννοηματικῆς αἰρέσεως σύστημα· δεῖν ἐξεύρομεν, εἰ ἔλαβε τὸς ἀρχαίς ἀπὸ τοῦς δύο προειρημένους· ἀλλὰ τὸ παρέστησε πλείον διωρισμένα, καὶ τὸ ἀνέπτυξεν ἀτριδέερα. Τὸ οὐ οὔτε γίνεται, οὔτε ἀπογίνεται· οὔτ' ἀρχὴν ἔχει οὔτε τέλος, δηλαδὴ εἶναι ἄπειρον κατὰ χρόνον· εἶναι ἐν καὶ ἀτρέπτου· δεῖν εἶναι σύνθετον, οὔδ' ἐδιαιρετόν, καὶ ἐπομένως δεῖν εἶναι σῶμα, οὔδ' ἐτριχῆ διαστατόν. Πᾶν ὅ,τι δὲ ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις εἶναι φᾶσμα, ἐξαιρούμενον ἀπὸ τῆν πραγματικὴν γνῶσιν. Μᾶς εἶναι δὲ ἄγνωστον κατὰ Τίνα σχέσιν ὑπέλαβεν ὁ Μέλισσος τὸ πραγματικὸν μετὰ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ὅ,τι περὶ τούτου λέγει ὁ Λαέρτιος Θ', 24. (α), ἐμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὰς παχυλὰς ἐννοίας καὶ δόξας τοῦ ὄχλου, ὅς τις ἐφαντάζετο τοὺς Θεοὺς ὡς ἀνθρώπους τινας.

§. 107.

Ζ Η Ν Ω Ν.

Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, ὅς τις μετὰ τοῦ φίλου του Παρμενίδου ἐταξείδευσεν εἰς Ἀθήνας περὶ τῆν π' Ὀλυμ., ἀνεφάνη ὡς συνήγορος καὶ δικαιωτὴς τοῦ νεοροῦ τούτου συστήματος, τὸ ὁποῖον κατὰ φυσικὸν τρόπον προσέπεισεν ἄσπορον καὶ ἄλογον εἰς τοὺς πλείοτέρους· καὶ ἠγωνίσθη μετ' α-

(α) „Ἀλλὰ καὶ περὶ Θεῶν ἔλεγε μὴ δεῖν ἀποφαίνεσθαι· μὴ γὰρ εἶναι γνῶσιν αὐτῶν.“

συνήθιστον ὀξύνοισιν ὑ' ἀποδείξῃ ἀπαγωγικῶς, ὅτι ἡ δόξα τῆς ἐμπειρίας εἶναι πολὺ ἀτοπωτέρα (Πλάτ. Παρμενιδ. σελ. 74.)· α') Ἐάν εἶναι πολλὰ τὰ ὄντα, πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀντιφατικὰ κατηγορούμενα, ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, ἐνότητα καὶ πολλαπλότητα, κίνησιν καὶ ἡρεμίαν· β') Τὸ διαιρετὸν τοῦ ἐκτεταμένου δὲν δύναται νὰ νοηθῇ χωρὶς ἀντίφασιν, καὶ τὰ μέρη εἶναι ἀπλᾶ, καὶ σύνθετα· διότι ἐκείνως μὲν τὸ σῶμα ἠθέληεν εἶσθαι χωρὶς μέγεθος, καὶ ἐπομένως μηδὲν· οὕτω δὲ, μέγεθος χωρὶς ἐνότητα, καὶ ἐπομένως ἐν ταυτῷ καὶ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον (Σιμπλ. εἰς φυσικ. Ἀριστοτ. σελ. 30.)· γ') Ἡ εἰς τόπον κίνησις γεννᾷ ἀδιαλύτους δυσχερείας· διότι ὁ τόπος, ὅς τις καθ' ὅλα τὰ μέρη του εἶναι ἄπειρος, ἔπρεπε νὰ διατρεχθῇ εἰς δεδομένου τινα χρόνον, εἴαν ἦτο ἡ κίνησις δυνατὴ. Αἱ τέσσαρες ἀπαγωγικαὶ κατὰ τῆς κινήσεως ἀποδείξεις του (Ἀριστοτ. φυσικ. 5, 9.) τὸν ἀνέδειξαν περιφημότετον· δ') Ὁ τόπος δὲν ἐμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ· διότι, εἴαν εἶναι τι, πρέπει νὰ εἶναι τόπος ἄλλος νὰ τὸ περιέχῃ (Ἀριστοτ. Φυσ. Δ', 3.) Γενικῶς δὲ, ἡ ἀπόλυτος μονάς, τὴν ὁποίαν ὁ Λόγος ἐνοεῖ ὡς ἀπολύτως πραγματικὸν, δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ μὲ τὴν πείραν (Ἀριστ. Μεταφυσ. Γ', 4. Σιμπλ. εἰς φυσικ. σελ. 30. Σενεκ. ἐπισ. 30.). Μὲ ταύτην τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Λόγου καὶ τῆς πείρας ἠνοιγεν ὁ Ζήνων τὸν δρόμον εἰς τὸν Πυρρῶνισμόν, καὶ κατέβαλλε τὰς βάσεις εἰς τὴν Διαλεκτικὴν, τὴν ὁποίαν καὶ πρῶτος εἰδίδασκε (Πλούταρχ. Περικλ.).

§. 108. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους αἱ θεωρίαι τῶν Ἑλεατῶν ἐμστῆκαν εἰς τὴν Μεγαρικὴν σχολὴν ὅπου προήχθησαν περαιτέρω· καὶ ἀναιρέσεις μὲν αὐτῶν εἰς

Τμήμα Α'. Περίοδος Α'. Φίλοσ. τῶν Ἀτομολογικῆς. 53

ἔλειπαν, ἀλλ' ἦτο δύσκολον ν' ἀνακαλύψωσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπάτης· ὁ Πλάτων ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, διακρίνας τὰς ἰδέας ἀπὸ τὰ αὐτῶν ἀντικείμενα.

Δ'. Θεωρίαι τῆς Ἀτομολογικῆς Σχολῆς.

§. 109.

Δεῦκιππος δὲ, σύγχρονος τοῦ Παρμενίδου (περὶ τὰ 500 ἔτη π. Χ. ἀκμάσας, τοῦ ὁποῦ ἡ πατρίδα εἶναι ἀμπίβολος) ἀντέταξεν εἰς τὸ Ἑλεατικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐξήλεγξεν ὡς ἐσωτερικῶς ἀντιφατικόν, τὴν ἀτομολογικὴν δόξαν, ἣτις συμφωνοῦσα μὲ τὴν πείραν, διέσωζε τὴν κίνησιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πραγματικῶν ὄντων (Ἀριστοτ. Περὶ γενέσε. καὶ φθορ. Α', 8.). Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπέθεσε τὴν ὕλην τῶν σωμάτων παμπληθῆ, τῆς ὁποίας ἡ διαίρεσις φθάνει εἰς ἀόρατα διὰ σμικρότητα μόρια, ὀνομαζόμενα ἄτομα· καὶ ταῦτα μὲν ὑπέθεσιν ὡς ὄν, τὸ δὲ κενὸν ὡς μὴ ὄν, καὶ ὅμως ὑπάρχον (Ἀριστοτ. φυσικ. Δ'. 3.)· καὶ ἐπροσπάθησε διὰ συνθέσεως καὶ ἀναλύσεως τῶν ἀτόμων ἐν τῷ κενῷ, νὰ ἐξηγήσῃ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου. Ἄτομα, κίνησις, κενὸν εἶναι τὰ ἀπλά στοιχεία τοῦ συστήματος τούτου, ὕλικῶς ὑποτιθέμενα. Τὰ τελευταῖα μόρια τῶν σωμάτων εἶναι ἀναλλοίωτα, ἀδιαίρετα, ἀόρατα διὰ σμικρότητα, τόπου πληρωτικά, ἄπειρα τὸ σχῆμα, μόνα δὲ τὰ σφυγγύλα καὶ σφαιροειδῆ κινούμενα· ἐνούμενα δὲ ταῦτα καὶ χωριζόμενα, γεννῶσι καὶ φθείρουσι τὰ σώματα, τῶν ὁποῦν ὅλαι αἰ μεταβολαὶ καὶ ιδιότητες προσδιορίζονται διὰ τῶν ἀτόμων, καὶ συμβαίνουσι κατ' ἀνάγκην. Ἡ ψυχὴ τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ σύγκριμα σφαιροειδῶν

ἀτόμων, ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται ἡ θερμότης καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ νοεῖν (Ἄριστοτ. Περὶ γενέσε. Α', 1. 2. 8. Περὶ Ὀυραν. Α', 7. Γ', 4. Μεταφυσ. Α', 4. Περὶ ψυχ. Α', κ. 2.).

§. 110. Δημόκριτος ἐξ Ἀδῶν (γεννηθεὶς περὶ τὸ 400.), ὁ πολλά περιηγηθεὶς, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀδῶν καταδικασθεὶς ὡς ἄσοφον, ὁ γελαστὸς φιλόσοφος, ἀνέπτυξε πολὺ περισσότερον τὸ ἀτομολογικὸν σύστημα. Κατέσρωσε βάσεις διὰ τὰ ἄτομα, παρήγαγεν αὐτῶν τὴν αἰδιότητα ἀπὸ τοῦ ἀνταρχοῦ τοῦ χρόνου, ὡσαύτως καὶ τὴν αἰδιότητα τοῦ κενοῦ καὶ τῆς κινήσεως (Ἄριστοτ. Περὶ γενέσε. καὶ φθορ. Α', 2. Φυσικ. Η', 1. Περὶ γεν. ζώων Β', 6.) Ἀπέδωκε προσέτι εἰς τὰ ἄτομα τὸ βάρος καὶ τὸ ἀδιαχώρητον ὡς ἀρχικὰς ιδιότητας. Πᾶσα ἐνέργεια καὶ πάθος εἶναι κινήσεις δι' ἀμείνου συνετιδράσεως τῶν αὐτῶν καὶ ὁμοίων· διοτι μόνον τὰ αὐτὰ καὶ ὅμοια ὄντα ἐνεργοῦσιν ἐπ' ἄλληλα. Διέκρινε τὴν πρώτην ἀπὸ τίνος μετοχικῆς κινήσεως διὰ τῆς ἀντιτυπίας, ἢ ἀντιξείσεως, καὶ διὰ τοῦ παλμοῦ ἢ ἀλληλοτυπίας, ὅπου ἐπροσδιώρισεν ἀκριδέστερα τὸν νόμον τῆς ἀνάγκης. (Ἄριστοτ. Περὶ γενέσε. καὶ φθορ. Α', 7. Φυσικ. Δ', 3. Διογ. Θ', 45. Σέξσο. Πρὸς Μαθημ. Θ', 113.) Ἐπλήθυνε τὴν ψυχολογίαν μὲ τὴν περὶ τῶν εἰδώλων διδασκαλίαν του, καὶ ἐκ τούτου ἐδιώριζε τοὺς εἰς κρίσιν τῶν διὰ τῶν αἰσθητηρίων καὶ διὰ τοῦ νοῦ ἐννοειῶν καιónας (Ἄριστ. Περὶ ψυχ. Α', 2. Πλούταρχ. Ἀρίστικ. φιλοσοφ. Δ', 4, 8, 13, 19. Σέξσο. πρὸς Μαθημ. Ζ', 135. καὶ ἐφεξ. Η', 6. 148. Ἄριστ. Μεταφυσ. Δ', 5. Cic. de divin. II, 67.). Τὴν δὲ γένεσιν τῶν περὶ Θεῶν ἐννοειῶν ἐξήγει ἀπὸ τε τὴν ἀκαταληψίαν τῶν καταπληκτικῶν φαινο-

Τμήμα Α'. Περίοδος Α'. Φίλος. τῶν Ἀναξαγόρας. 55

μένων τῆς φύσεως, καὶ ἀπὸ τὰς πλησιάζουσιν τῶν ὑπερμεγέθων ἀνθρωπομόρφων εἰδώλων, τὰ ὅποια αἰωροῦνται εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μᾶς κινουσι παντοδαπῶς εἰς τοὺς ὄνειρους. Ἐκ τῶν εἰδώλων τούτων ἠρμήνευε καὶ τὴν μαντείαν (Σεξο. Ἐμπ. πρὸς Μαθημ. Θ', 14. 24. Πλούταρχ. περὶ τῶν ἐκλει. γρησ. Θ', σελ. 326. Εἰς βίον Αἰμιλίου Παύλου, Β', σελ. 168. Cic. nat. deor. 1, 43. 12. divinat. 1, 3.). καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν δὲ φιλοσοφίαν ἐνησχολήθη ὁ Δημόκριτος. Ἡ πρακτικὴ τοῦ ἀρχῆς εἶναι εὐ εἶναι δὲ εὐθυμίας (Διογ. Θ', 45.). Εἶχε δὲ πολλοὺς ὁπαδοὺς, οἷον Μητρόδωρον, Νέσσον, Ναυσιφάνην κτ. Ὁ Ἐπίκουρος παρέλαβεν ἀπ' αὐτὸν τὰς κυριωτέρας ἀρχὰς τῆς θεωρητικῆς τοῦ φιλοσοφίας.

Ε'. ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ.

§. 111.

Ἀναξαγόρας ὁ Κιλαζομένιος (γενν. περὶ τὸ 500), κυριευμένος ὅλος ἀπὸ τῶν ἔρωτα τῆς μαθήσεως, κατεσχέθη ἐξαιρετός φιλόσοφος, ὅστις ἐξέλαβε τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐγεννήθη εἰς θεωρίαν τοῦ Ὀυρανοῦ καὶ τῆς περὶ τὸν ὅλον κόσμου τάξεως (Ἀριστοτ. Ἠθικ. Ευδημ. Α', 5). Κατὰ τὸ 41 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐδιήλαξε διὰ παντοτινὴν του διατριβὴν τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀπέθανεν εἰς Λόμφακον (τὸ 428), ἐπειδὴ εἰς Ἀθήνας ἐκατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἐναντίων του ὡς πολέμιος τῆς θρησκείας, καὶ οὐδ' ἀπὸ τῶν Περικλῆου αὐτὸν ἠδυνήθη νὰ προστατευθῆ. Τίποτε δὲν τὸν ἐδόξασε τόσον, ὅσον ὅτι ἀπεδέχθη τοῦ κόσμου δημιουργὸν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε κατ' ἐξοχὴν Νοῦν· εἰς δὲ τοῦτο τὸν ἐ-

χειραγώγησαν βαθεῖα παρατήρησις τῆς φύσεως, καὶ προσε-
 χή εἰς τὴν τάξιν τῆς, ἴσως δὲ καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ συμπα-
 τριώτου τοῦ Ἑρμοτίμου καὶ ἡ μετ' ἐπιστοίας ἀνάκρισις τῆς
 ἀνικανότητος ὅλων τῶν φυσικῶν συνημάτων (Ἀριστοτ. Με-
 ταφυσ. Α', 3. Plinius H. N., VII, 52). Ἐκ τῆς ἀρχῆς
 „Οὐδὲν ἐξ οὐδενός“ ὑπέθεσε πρώτην ὕλην, τῆς ὁποίας τὰ
 εἶσι σύνθετα μέρη ὠνόμασεν Ὁμοιομερῆ, ἀδιάλυτα τινα
 ὄντα, ἐκ τῶν ὁποίων τῆς συνθέσεως καὶ λύσεως εἶναι δυνα-
 τὸν νὰ ἐξηγηθῶσιν ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου.
 Ἄλλ' ἡ πρώτη αὕτη ὕλη ἔλαβε ζῶην ἀπὸ τῶν Νοῦν. Κίνη-
 σις χωρισμός, τάξις προέρχονται ἀπ' αὐτόν· εἶναι πάνσο-
 φος, μέγας, δυνατός, ἐλευθέρως ἐνεργῶν, ἀπλοῦς καὶ κα-
 θαρός, καὶ ἀμιγῆς ἀπάσης ὕλης. Διαβαίνει διὰ πάντων καὶ
 εἶναι εἰς τὸν κόσμον ἡ ἀρχὴ πάσης ζωῆς καὶ αἰσθήσεως καὶ νοή-
 σεως (Διογ. Β', 6. Ἀριστοτ. Φυσ. Α', 4. Η', 1. Μεταφυσ. Α', 3.
 Περὶ γενν. καὶ φθορ. Α', 1. Συμπλίκ. εἰς φυσικ. Ἀριστοτ.
 περὶ ψυχ. Α', 1). Κατὰ δὲ τὰλλα ὁ Ἀναξαγόρας ἔμεινε
 πλεον εἰς τῆς Φυσικῆς τὴν ἐπικράτειαν παρά τῆς Μεταφυσ-
 σικῆς. Διὰ τοῦτο ψέγεται ἀδίκως ἀπὸ τὸν Πλάτωνα (Φαῖδ.,
 46. καὶ Ἀλσοτελ. Μεταφυσ. 4). Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἐ-
 ξήγει τὴν τῶν φυτῶν καὶ ζώων γένεσιν φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ
 αὐτὰ τὰ εἰς τὸν Ὀυρανὸν φαινόμενα· τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέσυρε
 τῆς ἀθείας τὴν κατηγορίαν (Θεοφ. Ἴσορ. φυτ. Γ', 2.
 Διογ. Β', 9. Ξενοφ. Ἀπομ. Δ', 7. Πλάτ. Ἀπολογ. Σω-
 κρατ. κ, 14.) Τὰ δὲ αἰσθήματα ἐκ τοῦ ὑποκειμένου
 τὰ ἔκρινεν ἀνίκανα, καὶ ἔδιδε κατὰ τοῦτο τὰ πρεσβεία εἰς
 τὸν Λόγον (Σεξο. Ἰποτοπ. Α', 33. Πρὸς Μαθηματ. Ζ',
 90. Ἀριστοτ. Μεταφυσ. Δ', 5. 7. Cic. Tusc. Qu. IV,
 23, 31).

§. 112. Ἰχνη τινα τῆς περὶ Θεοῦ ἰδέας τοῦ Ἀναξαγόρου παρατηροῦνται εἰς Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην, καὶ Ἀρχέλαον, οἵτινες καὶ οἱ δύο διέτριβαν εἰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς χρόνους του. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ἔτο ἀκόμη πολλὰ νέα, καὶ δεῖν ἠδύνατο νὰ τὴν συλλάβῃσι καθαρῶς, ἐφ' ὅσον εἴμεν ἀποχωρισμένη ἀπὸ τῆν τῶν πρακτικῶν ἐννοιῶν σφαῖραν. Ὁ Ἀρχέλαος εἶπε προσέτι, ὅτι τὸ ἀδίκον καὶ τὸ δίκαιον δεῖν εἶναι φυσικά, ἀλλὰ διορίζονται διὰ νόμου (Διογ. Β'. 10). Τὰ δὲ ἄλλα τὸ φυσικὸν τοῦ δευτέρου σύστημα εἶναι σκοτεινότερον παρὰ τὸ τοῦ πρώτου, ὅς τις ἐσύναψε τὴν τοῦ Ἀναξιμένους ἀρχὴν μὲ τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου.

§. Σ Ο Φ Ι Σ Τ Α Ι.

§. 113.

Εἰς τὸ πρῶτον βῆμα τῶν τοῦ λόγου προόδου συνε-
 ράθη ἐκ τῆς μεγαλητέρας ἐξαπλώσεως παντοδαπῶν γνώ-
 σεων καὶ συζημάτων, ἐκ τῆς σκοτεινότητος τῶν ἀρχῶν καὶ
 τῶν συμπερασμάτων, ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἠθικῶν καὶ
 θρησκευτικῶν πληροφοριῶν, σπουδὴ πρὸς φαινομένην μά-
 θησιν διὰ ἰδιοφελεῖς σκοποὺς, λέγω ἢ σοφιστικῆ. Οἱ
 σοφισαί Γοργίας, Πρωταγόρας, Πρόδικος, Πῶλος, Θρα-
 σύμαχος, Καλλικλῆς, Ἰππίας, ἦσαν ἄνδρες γραμματισμέ-
 νοι, ἔμπειροι γλώσσης, ῥητορικῆς, πολιτικῆς, ἀλλὰ χω-
 ρὶς φιλοσοφικὸν πνεῦμα, καὶ χωρὶς ἰσχυρὰν σπουδὴν καὶ
 ἔφεσιν τοῦ νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν γνησίαν μάθησιν καὶ
 εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Λόγου· ἐφέροντο ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ
 συγχρόνου των πνεύματος· ἐπηγγέλλοντο ὡς ἐπικερδῆς ἔρ-
 γου τὴν φαινομένην των μάθησιν· ἐπρασπόθουν νὰ λάμπω

σιν ὡς μόνοι καὶ καθ' ὅλα σοφοί, καὶ οὕτω νὰ συναθροί-
ζωσιν ἀργύριον (Πλάτ. Τίμαιος. Σελ. 285. Ξενοφ. Ἄπομν. Α', 6. Ἀριστοτ. σοφισ. ἐλέγχ. κ, 1.). Ἐπενόη-
σαν οὗτοι ἀπατηλὰ διαλεκτικὰ τεχνύδρια· Κατεγίνοντο δὲ
καὶ εἰς κἄποια φιλοσοφήματα, καὶ ἐγέννησαν καί τινα, χω-
ρίς νὰ ἔχῃσι τὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας. Διὰ τοῦτο ἦσαν οὗ-
τοι πιεσὸς καθρέπτῃς τῆς τότε καλλιέργειας τοῦ νοῦς, καὶ
ὄργανα διερεθισμοῦ ὑψηλοτέρας σπουδῆς τοῦ Λόγου.

§. 114. Γοργίας ὁ Λεοντίνος, μαθητῆς τοῦ Ἐμο-
πειδοκλέους, ἐπροσπάθησεν εἰς τὸ περὶ φύσεως σύγγραμμά
του νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ διὰ λέξεων
κάνεν ὀληθῆς, κάνεν γνῶσιν, καμμία γνῶσις (Ἀριστοτ.
Περὶ Ξενοφ. Ζήνων. καὶ Γοργ. Σέξο. πρὸς Μαθημ. Ζ',
65.)· ἡ διάκρισις τοῦ μεταξὺ τῶν λέξεων καὶ ἐννοιῶν καὶ
ἀντικειμένων ἦτο μὲν ἀξιόλογος, ἀλλ' ἀτελεσφόρητος. Πρό-
δικος ὁ Κεῖος ἐνησχολήθη εἰς τὰ συνώνυμα, παρήγαγε
τὴν θρησκείαν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης (Σέξο.
πρὸς Μαθημ. Θ', 18.). ὠμίλησε πολλὰ καλὰ περὶ Ἀρετῆς
χωρὶς νὰ τὴν ἐκτελή. Πρωταγόρας ὁ Ἀθηναῖος ἀπε-
δέχετο μόνην τὴν ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἀλήθειαν (ὁ ἄνθρω-
πος εἶναι μέτρον τῶν πραγμάτων). Δὲν εἶναι καμμία δια-
φορὰ ἀληθῶν πρὸς ψευδεῖς ἐννοίας. Πᾶσα ἐννοία ἔχει μίαν
ἀντίθετον· καὶ εἶναι καὶ αἱ δύο ἀληθιναὶ ἐπίσης· οὐδὲ δύ-
ναταί τις νὰ φιλονεικήσῃ περὶ οὐδενὸς πράγματος. Ἀμφί-
βολα ἐνόμιζε καὶ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Θεῶν
(Πλάτ. Θεαίτ. σελ. 68. 100. Σέξο. Ἰσοτυπ. Α', 216.
καὶ ἐρεξῆς· Διογ. Θ', 51. 53. Πλάτ. Θεαίτ. σελ. 92.
Σέξο. πρὸς Μαθημ. Θ', 56.). Διαγόρας ἐκ Μήλου ἦτο
μὲ ἀναισχυντίαν ἄθεος (Σέξο. πρὸς Μαθημ. Θ', 53.).

Κριτίας ὁ Ἀθηναῖος παρήγαγε τὴν ἀρχὴν τῆς θρησκείας ἀπὸ τὴν Πολιτικὴν (Σεξσ. πρὸς Μαθημ. Θ', 54.), καὶ ἐξελάμβανε τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν, ἣτις ἔχει τὴν καθέδρον τῆς εἰς τὸ αἶμα, ὡς τὴν ψυχὴν αὐτὴν, καθὼς τὸ ἔκαμιν ἤδη καὶ ὁ Πρωταγόρας (Ἀριστοτ. Περὶ ψυχ. Α', 2.). Πῶλος δὲ καὶ Καλλικλῆς, καὶ Θρασύμαχος ἐδίδασκαν, ὅτι εἰς τὸν ἄνθρωπον δέν εἶναι καμμία ἄλλη ὑποχρεωτικὴ προσταγή, εἰμὴ αἱ ὀρμαί του, ἢ θέλησίς του, καὶ ἡ φυσικὴ του δύναμις· δίκαιον δὲ καὶ ἄδικον εἶναι τῆς Πολιτικῆς ἐπινοήματα (Πλάτ. Γοργ. Θεαίτ. Περὶ πολιτ. Β', Περὶ νόμ. Ι, Σελ. 76.)

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἀπὸ Σωκράτους ἕως τέλους τῆς διαφορᾶς τῶν Στωϊκῶν πρὸς τοὺς Ἀκαδημαίους.

Συστηματικὸν φιλοσόφημα, ἀλλὰ διοικούμενον ἢ ἀπὸ δογματισμὸν ἢ ἀπὸ σκέψιν.

§. 115.

Ἡ ναγκάσθη ὑπὲρ τῆς σοφιστικῆς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ κατευθύνῃ ὀξύτερον βλέμμα εἰς τὰ ἐσωτερικά του διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸ πρᾶγμα ἀκριβέστερα, καὶ διὰ νὰ κατασρώσῃ τερῶν ῥὰ θεμέλια τῆς ἀληθείας καὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς.